

culis ad formandam vocem. Quinto concurrit tam particulam, ut Philoponus notat, fol. 63, col. 2, eo quod non ordinatur ad significandum: quod si fortasse imponatur, inde participabit officium vocis analogice, vox autem proprie ordinatur, formaturque voluntarie: tussis autem quædam est inordinata, coactaque aeris emissio. Atque ita patet vocis definitio et natura.

3. *Discrimen unum vocis a locutione.* — *Discrimen alterius.* — *Concluditur prima divisio, initio capituli.* — Est tamen ulterius notanda differentia vocis a locutione, quod vox communis sit irrationalibus, locutio homini propria, 4, de Historia, cap. 9, nimirum locutio super vocem addit articulationem, distinctionemque suis terminis, quibus diversæ syllabæ et distinctiones componi possint: unde per instrumenta vocis hactenus exposita ad locutionem specialiter concurrunt lingua et labia: vocales namque litteræ, teste Aristotele supra, ipsaque experientia, gutture, et voce solum proferuntur: consonantes vero linguæ, ac labiorum ministerium poseunt: ex his ergo locutio perficitur unde alia differentia vocis, et locutionis est, quod ad vocem sit satis, si imaginationem significet, ad locutionem vero requiritur, ut expressiva sit rationalis conceptus: brutis enim, quæ sensum jucundi et molesti solum vendicant, satis fuit vox ad eas affectiones explicandas: homini vero necessaria fuit locutio, ut posset interiores conceptus declarare, 1 Politicorum, cap. 2, et sect. 41, Problematum, quest. 4. Quapropter locutiones psittacorum et similium, imo et hominum dormientium non vendicant perfectam rationem locutionis, quamvis materialiter sumptæ, sint locutioni similes, ut sunt etiam soni instrumentorum musicæ, cum enim hi nec vocales sint, nec locutiones, distinctionem tamen quamdam habent, melodiamque, seu consonantiam. Ex quibus patet jam prima divisio, initio capituli, nam vox est sonus ille, quem explicavimus, alii vero omnes soni, quibus ea definitio non quadrat sub membro altero comprehenduntur, retinueruntque nomen generis tanquam imperfectiores.

2. *Colligitur jam vocis definitio.* — His dictis de instrumento vocis, ejus definitio, quam ex Aristotele collegit Philoponus, sic habet: *Vox est sonus ab anima eductus, per vocalem partem, cum imaginatione aliquid significandi: in qua definitione omnes particulae explicatae relinquuntur præter ultimam.* Pro qua notandum, vocem emittere commune esse homini cum brutis, quæ pulmone, arteriaque donantur, 4, de Hist., cap. 9, quales non sunt pisces et animalia exangua, unde vocem non emittunt, sed sonos quosdam efficiunt non vocali arteria, sed instrumentis aliis, ut branchiis, quamvis Plinius, lib. 9, cap. 48, balænas et delphinos asserat carere branchiis, fistulisque spirare, quæ ad pulmonem pertingant: animalia ergo, quæ per propria instrumenta vocem emittunt, id semper efficiunt cum imaginatione significandi mentem, vel certe affectum aliquem internum, ipsum saltem emissendi vocem delectationis gratia, quam inde capiunt, ut hominibus, ac etiam avibus canoris accidit, unde ad vocem necessaria non est significatio ad placitum, sed quævis naturalis significatio sufficit. Excluditur autem tussis a vocis definitione per dic-

star amoris, qui in amantem revertitur atque in hoc conveniunt universi interpretes: dubitant vero de modo reflexionis quo pacto fiat: volunt ergo quidam echo fieri parte aeris percussi perveniente usque ad corpus solidum; eademque reflectente instar pilæ. Ita Avicenna 6, Naturalium: hic tamen modus est impossibilis, quia in aere non est una numero pars, quæ moveatur, ac deferat, referatque sonum, sed alia aliam propellit, satisque proinde est, si pars corpori solido proxima ad illud alludatur, sonumque efficiat. Alii reflectionem hanc fieri dicunt percusso aere, atque in circulum moto, ita ut pars una moveat, aliam imprimendo ei similem sonum, sive deferringi sonum, donec finiatur impulsus, vel obstaculum offendatur, unde reflectantur ille velut undæ aeris, servata eadem forma soni, explicitaque apposito exemplo circulorum aquæ, cum lapis in puteum injicitur, expanduntur enim circuli usque ad circumdantes parietes, unde revertuntur ad medium ordine retrogrado. Ita Philoponus, fol. 60, col. 3, et Avicenna 6, Naturalium, part. 2, cap. 6, Albertus, tract. 3, c. 19, sanctus Thomas, Commentator, Aegidius et alii apud Aristotelem, ad text. 78 et 80, libri 2, de Anima. Quæ sententia vera appetat, dummodo necessarium non requirat in echo reflecti realem sonum: nam sæpe est satis reflecti species intentionales: ut enim in speculo videt quis faciem per solas species intentionales reflectentes ad oculos, ita in echo suam quisque audit vocem, quia solæ ejus species reflectuntur ad aures: hoc enim sufficere patet, tum ex similitudine adducta: tum etiam, quia sæpe fit echo ad magnam distantiam, ad quam sicut nec realis aeris motus pervenire potest (nendum inde reverti) ita nec realis deferringi sonus. Et hinc intelligitur, cur in echo audiantur ultima verba tantum, quia scilicet reflexio fit ordine retrogrado, et quoniam sonus successivus est facile moritur, atque adeo quando ultima verba perficiuntur, primorum verborum sonus saltem secundum articulationem vocis evanuerat: hac ergo de causa non fit integra reflexio, et ita patet secunda divisio.

5. *De tertia divisione.* — *De quarta.* — Tertia divisio clarissima est et data, quasi per metaphoram extangibilibus desumpta, ut Philoponus et Themistius advertunt, dicitur enim ferrum acutum, quod brevi tempore alte penetrat, obtusum quod vix longo penetrando quasi obtunditur: sic sonus acutus dicitur, qui brevi pervadit, gravis vero, qui obtundit auditum. Quarta etiam divisio nulla fere expositiōne indiget: solum est notandum, omnem sonum quoad substantiam, esse qualitatem naturalis ordinis: in compositione tamen, et proportione sonorum, artem multum habere locum, quæ differentia accedit sono, ut sonus est, verumtamen secundum formam illam artis ad prædicamentum quantitatis reduci potest, habereque essentiale differentiam illius generis. Porro de divisionibus notandum, videri omnes accidentales respectu soni, cum accidat illi hoc vel illo instrumento fieri propter hunc finem, vel alium.

CAPUT XXI.

QUOMODO, ET PER QUOD MEDIUM SONUS IMMUTET AUDITUM.

1. *Pro posteriori parte tituli resolutio aerem, et ignem esse media idonea diffusioni soni.* — *Item et aquam.* — In hoc capite agendum jam de sono prout est audibilis, de quo duo sunt explicanda. Primum quo modo sonus, qui in longinqua fit, perveniat ad auditum. Secundum, quo medio pervenire possit: atque a secundo incipiendo, ut faciliori. In quovis objecto exterius sensibili postulatur spatium inter ipsum et potentiam, expeditum corpore quolibet impediens actionem, unde in presenti aer, qui rarissimus est, expeditissimum habetur medium, idemque censeo de igne: aquam vero nonnulli: inter quos est Albertus, Summa de homine, tract. de Auditu, quæst. penult., censem inceptam esse ad hoc munus, nec posse per illam sonum pervenire ad auditum: sed oppositum mili certum est, ac sentit Aristoteles 2, lib. de Anim., text. 79, dicens: *Auditur quidem sonus in aere et aqua, et 4. de Hist., c. 8, fatetur pisces sub aqua audire, quod etiam experientia constat, nam strepitū in littore torrentur, ac fugiunt. Neque potest id attribui visioni, quia si astantes silent, non fugiunt: et e contra sub turbida etiam aqua, atque adeo ad videndum incepta, fugiunt propter strepitum. Certe Plinius, l. 1, c. 7, refert, fuisse in piscinis Cæsaris pisces adeo perfectum habentes auditum, ut vocati venirent: nos etiam sonum sub aquis editum extra illas audimus: ridiculum autem est putare in iis eventis sonum deferringi per aerem, cum aquis etiam quiescentibus nullaque in eis motione facta, quæ aeri locum præbeat, species soni per illas diffunduntur: sunt ergo aptum medium. Accedit tandem ratio, tum quia habent aquæ sufficientem raritatem, tum quia*

probavimus esse subjectum soni : ergo a fortiori medium illius erunt.

2. *Contra proxime dicta unus Aristotelis locus.* — *Illi interpretatio.* — *Alter textus.* — Sed obstare videntur huic veritati duo Aristotelis textus. Primus est 76, ubi differentiam ponit inter auditum et olfactum, quod medium auditus sit aer, olfactus vero tum aer, tum aqua : Commentator ibidem, aliqui respondent loqui Aristotelem de medio recipiente objectum secundum esse reale, quae expositio nobis probari non potest, qui ostendimus sonum recipi in aqua realiter: rursus non consonat litterae, loquitur siquidem Aristoteles de immutatione medii, quae deseruit sensationi : haec autem est intentionalis. Adde quod odor realiter in aqua, aut in aere non recipitur, sed in exhalatione odorifera, ut infra dicemus. Alter ergo respondet Cajetanus ibi cum Simplicio aerem poni a Philosopho medium auditus tanquam omnium aptissimum. Atque hoc modo nulla esset differentia, solus enim aer est medium aptissimum odoratus, maxime respectu animantium, qui respirando olfacti, ut textu octavo dicitur. Praeterea medium visus non ponitur aer, sed perspicuum in communi, licet aer tantum sit aptissimus inter perspicua. Locus sane difficilis est, atque cum de mente Aristotelis alias constet, nec commodius occurrat expositio, dicendum, ideo aerem simpliciter poni medium auditus, quia simpliciter necessarius est, ac sine quo auditio non fieret, illo saltem qui intra aures existit. Unde sub aquis tamdiu quis audiet, quamdiu in aures non irrepent : ad olfacti medium vero neque aer necessarius omnino est, neque aqua impedit omnino : intercedit ergo differentia aliqua. Addi etiam potest per aquam difficile sonum percipi, medium autem dici, per quod fit comode sensatio, fieri vero odorationem per aeren et aquam satis commode, praeferim ab aquatilibus. Secundo in text. 82, ait Aristoteles sonatum esse motivum aeris, indicans plane solum aerem capacem esse recipiendi soni. Respondetur Aristotelem non dicere aerem esse adaequatum soni subjectum, vel medium, sed principale, magisque usitatum, quia nullum est commune nomen significans subjectum adaequatum, itaque potest sonus audiri per aeren ignem et aquam, et consequenter per alia etiam corpora mixta, quae ejusdem rationis erunt.

3. *Discutitur, an cetera corpora quamvis densissima sint soni medium.* — *Judicium auctoris.* — An vero per terram, et densissima

alia corpora possimus audire, difficultatem habet, nam experientia id probare videtur : nam intra cubiculum densissimis, ac crassissimis parietibus undique septum, audietur externus sonus, maxime si vel leviter pulsetur paries. Oppositum nihilominus habet communis sententia : ad experientiamque adductam respondent quidam, corporibus nunquam deesse poros aerem continentis, qui species recipiat : sed haec solutio difficilis creditu est, quid enim vetat dari corpus sine poris, ut purum terrae elementum? Cajetanus ergo, quem moderni quidam sequuntur, non negat possibile corpus absque poris, raro tamen, aut nunquam apud nos tale medium inveniri, ac si inveniatur nequaquam per illud fieri posse auditionem, seu specierum soni diffusionem, quae quidem solutio satisfaceret utcumque experientiae, si affireretur ratio ad suadendum impossibile esse sonum audiri, nisi aer extrinsecus cum intrinseco continuetur : sola vero afferatur Philosophi auctoritas asserentis, aquam et aerem soni medium esse, qua etiam, si efficax ad rem esset, ignis excluderetur, quod tamen esse falsum jam ostendimus. Aristoteles ergo media usitata, et communia proposuit, rariora alia non exclusit. Itaque cum ratio in contrarium non producatur, experientiaque faveat parti asserenti sonum audiri posse per densum corpus, ea sane videtur admittenda. Adde quod soni immutatio per actionem realem fit : sicut ergo calor ob hanc rationem alterare solet medium densum magis, vel minus, juxta capacitem medii, ita et sonus id ipsum poterit. Probabiliter quidem ista dicuntur, sed quia urgentes etiam rationes hic desiderantur, assentiendum opinioni communiori, pro qua ratio probabilissima se offert. Nam sonus successivus est, ac citissime transit, unde medium requirit citissime penetrabile, cuiusmodi non est densum corpus, ut patet etiam ex ad ducto exemplo, calor enim, qui summe est activus, tarde parietem pervadit. Restabat dubium aliud, an per vacuum possit sonus immutare auditum, cui simile resolvimus in cap. 16, n. 8.

4. *Pro priore tituli parte variae opiniones de medio soni.* — Cognito medio, investigare superest, quomodo per illud sonus perveniat ad auditum, causando ne in medio pleno aliquid, atque in auditu ipso, an non? Conveniunt quidem omnes in organo potentiae auditivae produci species soni, sicut in oculo species coloris; de medio autem non ita, quidam putant non diffundi sonum per medium intentionaliter,

sed realiter, usque ad intrinsecum aerem auditus. Ita opinari videtur Albertus, Summa de homine, quæst. de Auditu, referens Avicennam 6, Naturalium, favet Aristoteles, secundo, de Anima, text. 81, dum ait sonativum esse, quod facit audire, eo quod moveat continue aerem usque ad auditum, et, textu 82, addit tunc internum aerem moveri atque agitari, quo non obscure indicat realem transmutationem. Alii volunt realem sonum per aerem diffundi, non vero per aquam, eo quod inepta sit ad illum recipiendum, et nihilominus posse auditum immutari per illam utique intentionaliter. Alii aiunt sonum per aerem tantum intentionaliter diffundi, quia credunt solum esse subjective in corpore sonante, quod tamen jam supra exclusum est.

5. *Assertio probatur.* — *Satisfit Aristoteli in num. præcedenti.* — Unde dico primo, sonum multiplicari posse etiam intentionaliter per aerem et aquam : probatur experientia. Primo, nam contingit adeo longe rem sonantem audiri, ut incredibile sit realem sonum ad aures usque pervenire, cum non nisi violenti, et sensibili aeris motione excitetur, quam tamen nullam in similibus eventis percipimus : sola ergo tunc fit intentionalis diffusio specierum, saltem proprius aures. Secundo si sonus realiter pervenit usque ad aures, vel idem numero pervenit, qui prima aeris percussione fuit genitus, vel ille, qui per successivam partium aeris agitationem generatur prope auditum. Primum impossibile videtur : cum idem sonus audiatur in locis distantibus, non posset autem una numero pars aeris ad tot loca, tamque ab juncta deferri. Alterum quoque falsum est, nam si ille tantum sonus qui in aere fit juxta aures imprimeret speciem in auditum, profecto sonus ille audiretur : consequens vero est contra experientiam, omnes quippe eundem sonum, eundemque ubi sit locum percipiunt. Tertio sonus est per se primo, et proprie sensibilis : igitur ex se immutat auditum, etiamsi longe distet dummodo obstacula non interjaceant, ut patet etiam in coloribus : ergo potest sonus species suas per aerem multiplicare. Neque vero hoc negasset Aristoteles : nam quod ait sonativum movere aerem usque ad auditum, non conficit de ratione illius esse, quod illuc realiter pertingat, sed tantum esse oportere immutativum auditus modo aliquo.

6. *Secunda assertio.* — Sed nunc exponendum superest quando incipiat sonus sui species multiplicare per aerem : dico ergo

secundo sonum, simul ac esse incipit, multiplicare species intentionales per medium. Est contra non paucos asserentes, dum sonus realiter per medium producitur (producitur autem ubicumque realis medii motio impetuose causatur) non diffundi intentionales illius species, sed harum diffusionem inde inchoari, ubi desinit realis diffusio. Ita opinantur Albertus, secundo de Anima, tractatu 3, cap. 18 et 19, Venetus, textu 78, Thienensis, text. 79 et 82, Aegidius, textu 64, indicantque Cajetanus, sanctus Thomas et Alexandrinus. Nostram vero conclusionem docuit S. Thomas, 1 p., quæst. 77, art. 1, et quæst. 78, art. 3, in 2, dist. 24, art. 2, quæst. 1. Suadentque argumenta facta pro priori assertione. Audimus enim sonum in parte, quia incipit, verbi gratia, in cymbalo, aut ore animantis : is ergo sonus imprimit species suas in auribus, sonus enim caesus in ultima parte aeris potuit quidem sui speciem producere, non tamen alterius, cum ostensum sit cap. 2, speciem representativam objecti totius, et singularum partium esse distinctas, saltem partialiter, et in praesenti ostenditur, tum quia ipse sonus distinctus est : ergo et species : tum quia sonus a principio est objectum per se sensibile : ergo a principio multiplicat species, cum sit agens naturale : patetque a simili in colore. Confirmatur. Nam primus sonus aliis etiam non multiplicatis audibilis esset, aliorum vero multiplicatio est illi per accidens : est ergo per se diffusivus specierum : ergo a principio eas diffundit.

7. *Prima objectio.* — *Vera solutio.* — Sed contra hanc doctrinam objicies primo : sonus est qualitas successiva : ergo species non producit. Patet consequentia, quia vel produceret per sui partes præteritas, vel per futuras, quorum neutrum stare potest, cum neutrae partes existant; vel produceret per continuativa indivisibilia, et hoc etiam falsum videtur, quia jam illæ tantum partes audirentur. Quidam concedunt produci species per indivisibilia illa, audiri que sonum secundum illorum aliquod tantummodo, sed hoc contra experientiam est, percipimus enim integrum vocem, quæ successive fit, et sonum continue durantem : ergo totius integri soni producitur species. Dicendum ergo, totum sonum producere species tum per partes dividuas, tum per individuas suo modo. Itaque sicut sonus successive fit, ita intelligendum successive immutare potentiam : et hac ratione nihil obstare quomodo res successiva agat per partes suas : nam

sicut habent verum esse reale, sed in tempore: ita et in tempore, sui producunt species.

8. *Secunda objectio.* — Secundo contra secundam conclusionem oppones. Si sonus multiplicaret species intentionales a principio, in instanti audiaretur, cum ea multiplicatio absque resistentia contrarii fiat, ac patet in visibilius speciebus. Nonnulli, ut videre est apud Venetum 2, de Anima, text. 83, huic objec-
tioni cedunt: attamen videntur contra experientiam sentire: auditur enim sonus trans-
acto tempore non minimo, ut quando in sylva ligna cæduntur, longe prius audit sonum qui cædit, quam qui late distat: fulgur etiam multo ante ferit oculos, quam tonitruum audiatur, cum tamen tonitruum prius erumpat: cuius rei ratio nulla est alia, quam quia species audibles multiplicantur successive.

9. *Pro vera responsione notatio triplex.* — Quare pro responsione notandum, cum sonus incipiat per ultimum non esse, illius actionem, quæ simul cum illo naturali necessitate incipit, eodem modo incipere debere: alioquin si per primum sui esse inchoaretur, vel ante, vel post sonum inciperet. Secundo est observandum magnitudinem rei sensibilis plurimum conducere ad multiplicandas longius species, sicut etiam in aliis agentibus multitudo formæ eorum sphæram activitatis auget: atque experientia etiam constat, majus luminosum ex loco remotoe immutare visum efficacius, quam minus. Tertio est notandum distinguere oportere in sono quantitatem (ut ita dicam) ex parte ipsius ab ea, quæ provenit ex parte subjecti, non enim sunt eadem, sic sonus, qui fit in una, et eadem parte aeris, potest esse major, vel minor per modum intensionis, pro ratione majoris, vel minoris ictus, vel cause alterius, et hanc voco quantitatem ex parte soni. Est etiam sonus major per modum extensionis, quo per partes plures aeris diffunditur, et utraque magnitudo conduit ad sphæram activitatis augendam, ut ex dictis liquet.

10. *Vera responsio.* — Dico ergo, considerari posse certam sphæram, intra quam sonus intensivæ solum magnitudinis multiplicet species, etiamsi sit minimæ extensionis: intra talem ergo sphæram totam, que curta est, multiplicat sonus simulac incipit sui species, possetque simul ab eo audiri, qui intra sphæram illam existeret. Ac certe docere videtur experientia, intra parvam distantiam, simulac oculus videt contactum corporum sonantium, percipi ab auribus sonum, sieque intra eamdem sphæram tam cito audiri sonum distan-
tius cap. 12, n. 3.

tem, quam propinquum: at vero in spatio ampio species soni non poterunt propagari longius, donec sonus ipse plurimum etiam multiplicetur extensive: et quia talis multiplicatio successive fit, species quoque ad tantam distantiam non nisi transacto aliquo tempore pervenient, atque ita salvae sunt dictæ experientiae, intelligiturque Aristoteles, de Sensu et sensibili, capit. 7, ubi ait sonum prius immutare medium, quam auditum.

11. *Difficultas una ex dicta responsione.* — *Difficultas altera.* — Ex hac vero solutione insurgunt difficultates duæ. Prima est sequi ex dictis actionem audiendi posse incipere per ultimum non esse, atque adeo successive fieri, quod videtur contra rationem actus cognoscitivi et immanentis. Secunda est, datam solutionem habere locum non posse: nam cum sonus successivus sit, dum pars posterior fit, præcedens jam non existit: nunquam ergo crescat sonus extensive. Et confirmatur: nam si prior pars soni non prius auditur, plane transacto tempore aliquo audiri non poterit, quia cum successiva sit, minime perseverat.

12. *Ad primam difficultatem.* — *Ad secundam.* — Ad primam difficultatem concedo sequelam, nam actus proportionantur objectis, et præsertim in externis sensibus, qui ab objectis suis maxime dependent. Itaque sicut objectum auditus successive fit, successive etiam cognoscitur, ac cum ipso successive multiplicato, continue multiplicantur species. Ad secundam respondeatur sonum non esse qualitatem adeo successivam, quin in eadem parte durare possit aliquo tempore, sed successivam dici, quia successive fit, et durat solum, quo tempore durat successiva factio illius, nam si

CAPUT XXII.

QUODNAM SIT ORGANUM, ET QUÆ POTENTIA AU-
DIENDI.

1. *Assertio communis organum auditus ae-
reum esse.* — *Notatio prima.* — De actione au-
diendi nihil dicendum occurrit preterea, quæ in communi dicta sunt: superest ergo agen-
dum de ipsis organo, de quo plerique philo-
sophorum convenient debere esse aliquid
aereum cum subjectum soni aptius sit aer,
organumque debeat esse quantum fieri potest
objecto potentiae accommodatum: atque ita
post Aristotelem, de Sensu et sensibili, cap. 2,
et omnes philosophi et medici senserunt, quod
tamen non ita intelligendum, ut organum au-
ditus sit purus aer: organum quippe sensus
pars est animantis, cum nutriti debeat, ac sen-
tire: puro autem elemento hæc repugnant,
cum animatum non sit: dicitur ergo auditus
organum aereum a prædominantibus aeris
qualitatibus, quod colligi potest ex Aristotele 2,
de Anima, text. 111. Oppones tamen ex eodem
philosopho 2, de Partibus, cap. 1, ubi astruere
videtur solius tactus organum esse mixtum:
in aliis vero esse quid simplex: verumtamen
locus de perfecta mixtione intelligitur, quod
nimirum tangendi organum esse oporteat at-
temperatum absque prædominio alicujus ele-
menti, quantum possit fieri, in aliis vero sensi-
bus posset elementum aliquod prædominari,
ac de illius datura dici. Qua de causa superius
asserimus organum visus esse aqueum, ita
et nunc dicimus organum auditus esse ae-
reum.

2. *Notatio secunda.* — Ad hoc tamen expli-
candum notetur secundo, aures exterius ap-
parentes non esse auditus instrumentum, sed
datas a natura, ut aer sono commotus in ea-
rum anfractibus refrangatur, sensoriumque
auditus minime laedit, ac melius immutet, quo
sine auris effecta est dura et cartilaginea, 1,
de Historia, cap. 11, intra aures vero nervus
residet descendens a cerebro, terminatus ad
earum cavitatem, per quem spiritus animales
auditui communicantur a cerebro, illa autem
cavitas plena est parte quadam animata spiri-
tuosa et aerea, quæ ob id vitalis aer nuncupat-
tur a Themistio, capite octavo, et a Simplicio,
textu 82, hæc autem pars tegitur, et cavitas
ipsa auris clauditur quadam membranula, quæ
tympanum dicitur, extra quam reliqua aurium
cavitas, aeris cum externo continuati plena

est. Ex his vero omnibus sola pars spirituosa
sub membrana contenta organum auditus po-
nitur ob rationem allatam: membrana autem
deservit ad tutamentum, ne sensorium ab ex-
trinsecis commotionibus immediate impedi-
tum laderetur facile. In quo auditio ita perficitur:
sonus, vel ejus species pervenit usque
ad aerem in extrinseca cavitate auris conten-
tum, membranamque attingit, per quam in
sensorio ipso species inducit, ac tandem po-
tentia ibi existens, talique specie informata
auditionem elicit.

3. *Notatio tertia.* — Sed advertendum est
tertio in scissionibus et divisionibus anatomici
apparere manifeste dictum nervum et mem-
branam, de quo Vesalius, libro 4, de Fabrica,
cap. 8, Valverde, lib. 1, cap. 3, qui diligenter
de his scribunt, et cuneta auris ossicula enum-
erant, negant tamen, partem aeream, quam
posuimus sensorium, hucusque per anatomem
fuisse deprehensam, quod ideo forte contingit,
quia dissoluto a corpore animo pars illa facile
dissipatur: licet ergo experimento non sit co-
gnita, neganda non erit, cum ratio convincat,
organum auditus debere esse aereum: cetera
enim quæ in auribus reperiuntur terrestria
sunt: ponendum est ergo aliquid aereum, quod
sensorium sit audiendi, unde falsus est Alber-
tus, in Summa de homine, tract. de Auditu,
qæst. 1, qui cum Avicenna dixit sensorium
auditus esse nervum, quibus videtur assentire
Galenus 1, de Causis symptomatum, cap. 3, at-
tamen 7, de placitis aperte consentit Aristoteli
haec in parte.

4. *Notatio quarta.* — Quarto est notandum
ipsum Aristotelem, text. 83, docere prædictum
sensorium debere esse omnino immobile, ut
possit percipere omnes differentias sonorum,
at in text. 82, aerem auribus insitum moveri
exteriori aere moto, et text. 84, additur mo-
veri semper proprio motu: non ergo sibi con-
stat Aristoteles. Quidam intelligunt non de
parte aerea, quæ est sensorium, sed de vero
aere in extrinseca cavitate aurium existente,
huncque dici immobile, quia nunquam extra
talem locum fertur, moveri tamen intra illum.
Ita Themistius, cap. 28, Philoponus, fol. 61,
col. 3, Averroes, Ægidius et alii: sed obstat
quod aer ille si organum non est, erit saltē
medium audiendi: si ergo continue moveatur,
impediret proculdubio auditum. Adde fangi
facile non posse, a quo semper moveatur. Rec-
tius ergo S. Thomas et Simplicius aerem auris
de se esse immobilem, ab extrinseco tamen
moveri ob pravam aliquam dispositionem au-